

2. Kteri narodi so pa bili pred prihodom Galijanov med Donavo in jadranskim morjem?

Zemlja med Donavo in sinjim morjem pred prihodom Galijanov ni stala pušava, temuče je bila z raznimi narodi obljudena. Po pričevanji starih pisateljev so imeli Galijani hude boje s prejšnjimi stanovavci, preden so se zamogli v deželi vsesti ¹⁾. Sicer ni lahka reč prekrizanih pripoved greških in latinskih zgodovinarjev soediniti; pglavitne stvari se dajo vendar z nekakošno gotovostjo določiti, kolikor zadevajo naj starji stanovavce teh strani. Poleg jadranskega morja naj dalje proti zahodu tedaj so se prvi čas nahajali Umbri, zraven njih pa v koncu zaliva Euganejci; za temi so prišli Veneti, begúni iz Male Azije, z vojvodom Antenorjem, ter so jih od morja odrinili pod bele Snežnike; od njih se tista zemlja še sedanji čas imenuje Beneška. Istri, naseljenci iz konca črnega morja, so posedali polotok, kateri še vedno ima po njih ime ²⁾. V severji nad Istrijo, pri teržaškem in reškem morji in na obeh straneh Snežnika (Mons Albius) so bili Japodi, junašk narud; v njih bližnici pri iztoku Timava so se vsedli nekteri greški begúni z vojvodom Diomedom. Liburni, na morji sloveč narod, so po prihodu iz Azije nekdej po italijanskih bregovih sedežev iskali, dokler se niso na izhodnem bregu jadranskega morja pod Japodi naselili. Na italijanski strani pa so pozneje Etruski mogočni bili, stegovali so svojo oblast do Snežnikov, in zadevali tudi na Evganejce morebiti še na Japode ³⁾.

Pa tudi v sredi dežele so razni narodi imenovani še dolgo pred Galijani. Od jadranskih bregov na izhodno stran proti Donavi so stanovali Siginii, kateri so v medijanski zemlji doma bili iz daljne Azije, in so se pozneje Panonci imenovali; ravno ta narod so Galijani že v deželi našli, ter so se mogli z njim bojevati. Na severno stran proti Donavi pa so bivali Tauriščani, pozneje za Noričane klicani; pripoved od njih zvezes prišlici, celtiški Boji, kaže na njih prednost. Na meji teh dveh narodov, pri Emoni ali sedanji Ljubljani, so si greški potovavci z vojvodom Jazonom postavili, ako ta pripoved ni samo zaznamba starega tergovskega pota ⁴⁾. Vsi ti narodi so pri greških in latinskih pisateljih dostikrat sploh ilirski imenovani; prava Ilirija je bila sicer le manjša dežela na izhodnih jadranskih bregovih od Drina do Narente, pa pozneje je bilo ilirsko ime na vso zemljo med sinjo Adrijo in Donavo razširjeno, odtod se ravno razloček stanovavcov memo celtiških in nemških narodov lahko spoznava ⁵⁾.

(Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Razgovornost rusorska.

(Konec.)

d) Prodajavec ledene sladčice o veliki noči.

Po vsem Rusovskem se prodaja, kakor hitro se je po končanem dolgem postu poveršni led na polji raztajal, najpred o veliki noči ledena sladčica (Gefrorenes) po ulicah. Kakor toliko lepih metuljev, ki so ravno iz gerdih mešičkov izleteli, je na enkrat viditi množica mladih hlapčičev, ki so slekli nelepo zimsko obleko in oblekli pisano poletno ter semtertje letajo po ulicah in na vès glas kličejo: „Moroženoje! moroženoje!“ to je, ledene sladčice, ledene sladčice! Navadno nosijo haljino iz rudeče pisane pavole, pod njo dolge hlače iz črnega baržuna; oboje prevezuje prost pas. Čez persa in ramena jim visi brisavka z rudečimi obšitki, s katero svoje sklenčice brišejo. V lesenem škafcu

imajo po dvoje cinjastih posed s hladilnimi svojimi soki. Po cesti se oglašajo samo z enomernim svojim krikom: „Moroženoje, moroženoje!“ ako se pa uselijo tu ali tam na kak vogel, tedaj osipujejo memoidoče z vso svojo razgovornostjo. „Naj ponižniši sluga!“ — pozdravljajo slednjega memoidočega prijazno, odkrivajo se pred njim, ko da bi bil vsakdo njih stari in najboljši kupec. „Velite sklenčico ledene sladčice, gospod? Znabiti vaniljeve? Ta je najboljša; koj, koj vas postrežem. Človek se mora ohladiti, kaj ne?“ In tedaj podaja precej sladkega memoidočemu, ki še na to mislil ni. „Kaj? nič? celó nič? To mi je žal!“ — „Sladki led! sladki led! kdo kupi sladkega ledú? naj boljšega, najčerstvejšega, najhladnejšega sladkega ledú! Čokoladovega, rožnega, citronovega, limonovega sladkega ledú! In pred vsim moje najboljše sladčice „cvěty cvělut“ (cveti cvetó). To sem jez iznajdel, gospa, in imenoval sem jo „cveti cvetó“. Tù je med vsimi najžlahnejša. Da, moj sladki led cvetě kot mak. Pojte sem, prezala, moja gospodična, hočete li makovega? *) Tù je, pokusite! Bode se vam bolj prilegel ko ne vem kaj. Hočete raji mešanega? Prav, moja predraga, zmešal bom rudečega z belim kot vaše lice. Ukazujete blagovoljno?“

„Sladki led! sladki led! Kdo kupi mojega ledú „cveti cvetó?“ Mak cvetě! vanilja cvetě! kava cvetě! čokolada cvetě! kdo hoče moje cveteče sladčice? Hej, očka, pojte sem! Rožna rudeča kot rože, vaniljeva rumena kot zlato! kupite si mojega zlata za svoj baker!“ — In daje na skušnjo nekoliko na sklenčico in derži proti solncu. „O kako krasno! Oj, kako rad bi sam jez to jel, al nisem tako bogat, da bi si mogel plačati. Očka, odkupite mi nekoliko, da dobim denarjev in si sam pri sebi kupim sklenčico „cveti cvetó“. Tukaj, glejte, uzmite, očka, ter užite jo z radostjo! In tukaj še nekaj za svojega sinčika. Jelite! kaj takega še niste jeli?“ — Sladki led! sladki led! kdo kupi mojega krasnega ledú? Pu! kako je danes vroče! Jez se že na celem životu potim. Ne, tega ne sterpim več, jez moram jesti ledú.“ (Tukaj gré pomisliti, da je to o veliki noči, ko je komaj zima slovo vzela). In s tim pokusi nekaj malega, pomigne z očmi in privzdigne ramena, ko da bi se mu sama mana po gerlu cedila. „No gospá mamika, kaj lukate, kaj se vam nič sline ne cedé? Zares, jez se ne morem prečuditi, kako da se tù pred menoj na soncu pražite! Tù, lejte, pokusite! jejte!“ in na koncu svoje lesene žlice potisne starici košček sladkega ledú k ustom. Ta se ne more tako naglo izgovoriti, s smehom pokusi sladko vabo in pod osem kopejkami ne odide.

„Sladki led! sladki led! naj slajši led!“ — In tako gré v enomer naprej. Nikoli mu ljubkih in vabljevih besed ne zmanjka; vabi in kliče, da sonce zaide. Jeriša.

O slovstvinih zadevah.

Društvo sv. Mohora.

3. list „Priatelj-a“ razgláša sledeče:

„Kakor je bilo že v 2. listu „Priatelj-a“ rečeno, je celovski odbor društva sv. Mohora sklenil, sveto pismo v slovenskem jeziku na svoje stroške izdajati. Od več strani je bilo nam svetovano, za tako obširno in drago delo rajše kakega založnika poiskati. Treba se nam toraj zdí, očitno in kratko povedati, zakaj smo to težko butaro vzeli na svoje rame: to delo kaže lep dobiček za našo toliko potrebno društveno matico. To pa takole dokazujemo: Ena tiskana pòla, — to je: tisk, papir, rokopis, popravljanje, vezanje in razpošiljanje — nam pride v 2000 iztish na 40 fl. sr. Allioliovo sv. pismo šteje 200 tiskanih pol; naše po njem izdelano ne bode več pol obseglo — toraj pride nam celo sv. pismo na 8000 fl. sr. — Ako eno tiskano polo po enem grošu rajtamo, — kar je za to delo res prav dober kup — je nam

*) Rusovske deklice si na spomlad glavo z makovim cvetjem venčajo.

¹⁾ Justin. hist. I. XXIV. 4.

²⁾ Plin. „hist. nat.“ I. III. 14. Liv. I. I. 1. in V. 19. Justin I. XXXII.

³⁾ Strabo „Geogr.“ I. VII. in V. Florus t. V. 5. Virgil. „Georg.“ III.

⁴⁾ Herodot. I. V. 9. Justin I. XXIV. Plin. hist. nat.“ lib. III. 22. Caes. „bell. gall.“ I. I. 2.

⁵⁾ Mela I. II. 1. 2. Plin. „Hist. n.“ I. III. 22. Strabo I. VII.

le 800 naročnikov treba, da se vsi stroški za sv. pismo do čistega plačajo. Po tem takem nam ostane še 1200 celih iztisov sv. pisma, to je v denarjih 12.000 fl. sr. Lep denar za našo matico!

Slovenci! Gre sedaj za sveto pismo, ki obsega besedo večnega, presvetega in premodrega Boga, in nam oznanuje za našo časno srečo in večno izveličanje potrebne resnice; — gre sedaj za prvo podlago našega slovenskega slovstva, ki v sedanjih časih se zbuja, vzdiga in širi, pa vendar brez svetega pisma ostaja brez terdne korenine in močnega stebra; — gre sedaj za družtvno matico, ktera je nam potrebna, kakor ribi voda, in ktera bode nam pomagala, družtvne knjige še boljši kup dajati in za naše kmete in rokodelce družtvno letnino znižati. Delo naše meri na čast in slavo našega Boga, kateri rosí svoj vsemogočni blagoslov nad vsako dobro delo; — delo naše meri na čast in srečo naših Slovencev, ki so vneti za vse sveto in dobro. Zatoraj serčno na delo, — s pomočjo našega Boga in naših Slovencev ga doženemo srečno in slavno! —

Kar se naročbe tiče, naznanujemo:

- a) Sv. pismo se bode osnovalo in sestavilo ravno v tem jeziku in v tej obširnosti, kakor so druge in tretje Mojzesove, l. 1854 od družtva sv. Mohora izdane bukve.
- b) Vse rokopise bode sloveč slov. jezikoslovec pregledal in po enem kopitu izdelal, da bode vse pravilno in enolično, kakor je v slov. berilih za gimnazije. Vsako tiskano pòlo bota vselej dva gospoda pregledovala in popravljala, da se tiskarni pogrèški po mogočnosti odvernejo.
- c) Gosp. Leon v Celovcu si je naročil dvoje novih večjih in manjih pismenk. Sam družtv. odbor si je iz predloženih kazal naj pripravniše in lepše pismenke izbral. Pričakovati toraj moremo, da bode tudi zunajna oblika slovenskega sv. pisma prav lepa in lična.
- d) Vsaka tiskana pola velja za naročnike, ki so družtvniki, 3 kr. sr., za druge naročnike pa 4 kr. sr. Vsak naročnik se zaveže za vsak zvezek, kadar ga v roke dobí, toliko poslati, kolikor ta zvezek po gori odločeni ceni iznaša.
- e) Vsak naročnik — naj bo družtvnik ali ne — plača 2 fl. sr. popred, kar zapiše v naročilni list. Ta dva goldinarja se mu zarajtata pri poslednjem zvezku.
- f) Naročba se raztegne do konca mesca junija 1855. Zatorej se bojo listi za naročbo še mesca marca vsem visokovrednim škofijam slovenskih kronovin s to prošnjo poslali, naj da jih po vsih dehantijah med slovensko duhovništvo in ljudstvo razposlati blagovolijo. Tudi se bojo s knjigami, ki jih skoraj razpošljemo, za gosp. družtvnike naročilni listi poslali. Kdor 12 naročnikov nabere, dobí 13. iztis zastonj poverh. Naročbe se prejemljejo povsod. Imenik gg. naročnikov se bode poslednjemu zvezku pridjal.
- g) Sv. pismo se dokonča saj v treh letih.

Ravno v tej seji je celovski odbor želje, ki so jih „Novice“ prinesle, v pretres vzel in sklenil, jih kolikor je mogoče tudi izpeljati. Zatorej je bilo odločeno, kar sledi:

1. Vsak rokopis, preden se v natis pošlje, se ima poprej natančno pregledati in slovniško popraviti. Pisalo se bode po oblikah, ki jih gimnazijalne berila, Novice itd. rabijo.

2. Tiskane pole bota vselej dva gospoda pregledovala in popravljala, da se tiskarni pogrèški po mogočnosti odvernejo.

3. Družtvne bukve so tako dober kup, da se njih cena znižati ne more; — tudi zastran kmetov mora za sedaj še ostati pri starem; — sv. pismo, ako si ga naši Slovenci pridno naročujejo, bode gotovo tudi to na boljše obernilo.

Družtvo sv. Mohora šteje po poslednjem razglasu že 1021 družtvnikov.

Novičar iz raznih krajev.

Poslednje dni se po svetu ni dosti imenitnega novega zgodilo. V saboto opoldne se je vdrugič snidel dunajski zbor, ki pretresa pravdo za mir ali vojsko; toda nič gotovega se ne vé, kako in kaj, ker so se poslanci zavezali terdo molčati, dokler ne bo pravde konec. Francozki poslanec na Dunaji je prejel od cesarja Napoleona telegrafno pismo, v katerem mu cesar naznanja, da je sopeset za nekaj časa odložil potovanje na vojsko v Krim, ker noče s tem motiti pogodb dunajskega zbora. Da je pa za terdo sklenil se podati na bojišče, je očitno tudi iz nekega novega ukaza, po katerem se ima v Parizu napraviti invalidnica za delavce, ki so pri delu obnemogli ali kruljevi postali; posebno je ta oskerbivnica namenjena zidarjem, tesarjem, kovačem itd., ki so pri svojem rokodelstvu škodo terpeli, da si nemorejo več kruha služiti. Tudi cesarjev stric Napoleon I. se je, ko je leta 1812 z vojsko na Rusovsko šel, skušal delavcem prikupiti s tem, da je ukazal, da se ima cena kruha za-nje pnižati. — Iz Varne se piše, da so v Krimu začele vse armade, rusovske, francozke in angleške, svoje dosedanje zimske taborišča zapuščati in se zbirati na tistih mestih, kjer so lani bile po bitvi poleg Akjermana. Sliši se, da Rusi namerjajo pri Perekopu 70.000, pri Odesi pa 80.000 vojakov združiti, med temi tretjino konjikov. Gotovo je, da so Rusi spet potopili v morje poleg Sevapolja več svojih ladij, ktere imajo overati vhod sovražnih ladij v njih lukó; sicer pa delajo močne branišča na severni strani Sevastopolja in poleg reke Černaje. — Po naznanilu „Oest. Corr.“ sta pri Eupatorii (Kozlovem) 5. dan t. m. dva eskadrona rusovskih sulicarjev z 400 Kosaki 8 škadronov turške armade popolnoma potolkla, — to je edino, kar so poslednje novice iz bojišča prinesle. — V Dobruči so nek spet zapazili priprave za novo ustajo Gerkov zoper Turke. Turki pa od tega časa, kar je Omer-paša pri Eupatorii Ruse zmagal, spet glave višje nosijo in ošabno govoré, da bi bili oni že zdavnej Ruse v kozji rog vgnali, če bi bili oni namesto Francozov in Angležev Sevastopolj oblegli! — Baron Koller je po odhodu Brukovem že nastopil službo avstrijskega poročnika v Carigradu. — V nedeljo (4. t. m.) so položili cara Nikolaja na pare; od 8—10 in od 2—5 vsaki dan je smelo ljudstvo k njemu; dva profesorja sta truplo balzamirala, pa smert ga je tako premenila, da že drugi dan so truplo in obličje pokrili s pokrivalom, krasno z zlatom obšitim. Soba, v kateri mogočni car na parah leži — piše neki dopisnik iz Petrograda — je preprosto napravljena; trije duhovni stojé vedno poleg truge in po versti sv. mašo beró, neštevilno ljudstva se gnječi k svojemu caru; vsak poklekne, se pokriža in kušne mertvaško pogrinjálo. — „Čas“ naznanja, da pruski kralj, ko je prejel tiste zadnje besede: „Recíte Fricu, da naj Rusii vedno ostane, kar ji je dosihmal bil“, ki mu jih je umirajoči car poročil, je nek po telegrafu odgovoril udovi cesarici, svoji sestri, le-to: „Oporoko cesarjevo sem prejel in jo bodem iz celega serca zvesto spolnoval“. — Na rusovskem Poljskem morajo vsi podložni možkega spòla novemu cesarju priseči; prisegati so začeli 11. dan t. m. po cerkvah, v Varšavi so mogli priseči tudi vsi učenci ces. šol. — V Madridu — piše „Oest. Corr.“ — je bil undan nov poskus ustaje.

Pogovori vredništva. Gosp. N. v B.: Trubar piše v drugem iztisu (leta 1582) Luk. 23. 46. takole: „Jest poročam mui duh vtuae roke“.

Popravek. V poslednjem listu „o tici pivki“ namesto Graspocht beri Grauspocht.